

Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning

Rapport
2019:71

Fiber vid Högrabacken och Landstorp

RAÄ-nr Västra Stenby 21:1 och 251
L2008:1964 och L2008:22

Nyckelby 3:9 och 4:1
samt Sten 2:1 och 8:1

Västra Stenby socken

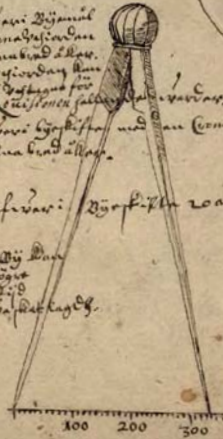
Motala kommun

Östergötlands län

Roger Lundgren

Prästgården i Wästregedet gods svartmjölca	13 t 1/2
Östregedet gods svartmjölca	10 t 1/2
Särvalds Eng till prästgården söo	30 t 1/2
Öronet ibidem. skattis: - 1/2 säer i Wä-	
Ångvedet gods svartmjölca	9 t 1/2
Östregedet	7 t 1/2
Eng till söo	18 t 1/2
Öronet ibidem. skattis: - 1/2	
Öron i Wästregedet	8 t 1/2
Östregedet	7 t 1/2
Söo till	18 t 1/2
Öronet ibidem. skattis: - 1/2	
Öron i Wästregedet	10 t 1/2
Östregedet	8 t 1/2
Eng till söo	18 t 1/2
Öronet ibidem. skattis: - 1/2	
Öron i Wästregedet till	2 t 1/2
Öron i Wästregedet	4 t 1/2
Öron i Wästregedet	1 t 1/2
Öron i Wästregedet	1 t 1/2

100 200 300 400 500 600 700 800 900 1000
Skala i alnar

Fiber vid Högrabacken och Landstorp

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Antikvarisk bakgrund.....	4
Syfte och metod.....	6
Resultat	6
Referenser	8
Tekniska uppgifter	9
Bilaga 1. Schaktbeskrivningar	10
Bilaga 2. Anläggningsbeskrivningar	12

Omslagsbild: 1685 års Geometrisk avmätningsskarta med ledningssträckningen markerad.

ÖSTERGÖTLANDS MUSEUM

ARKEOLOGI OCH BYGGNADSVÅRD

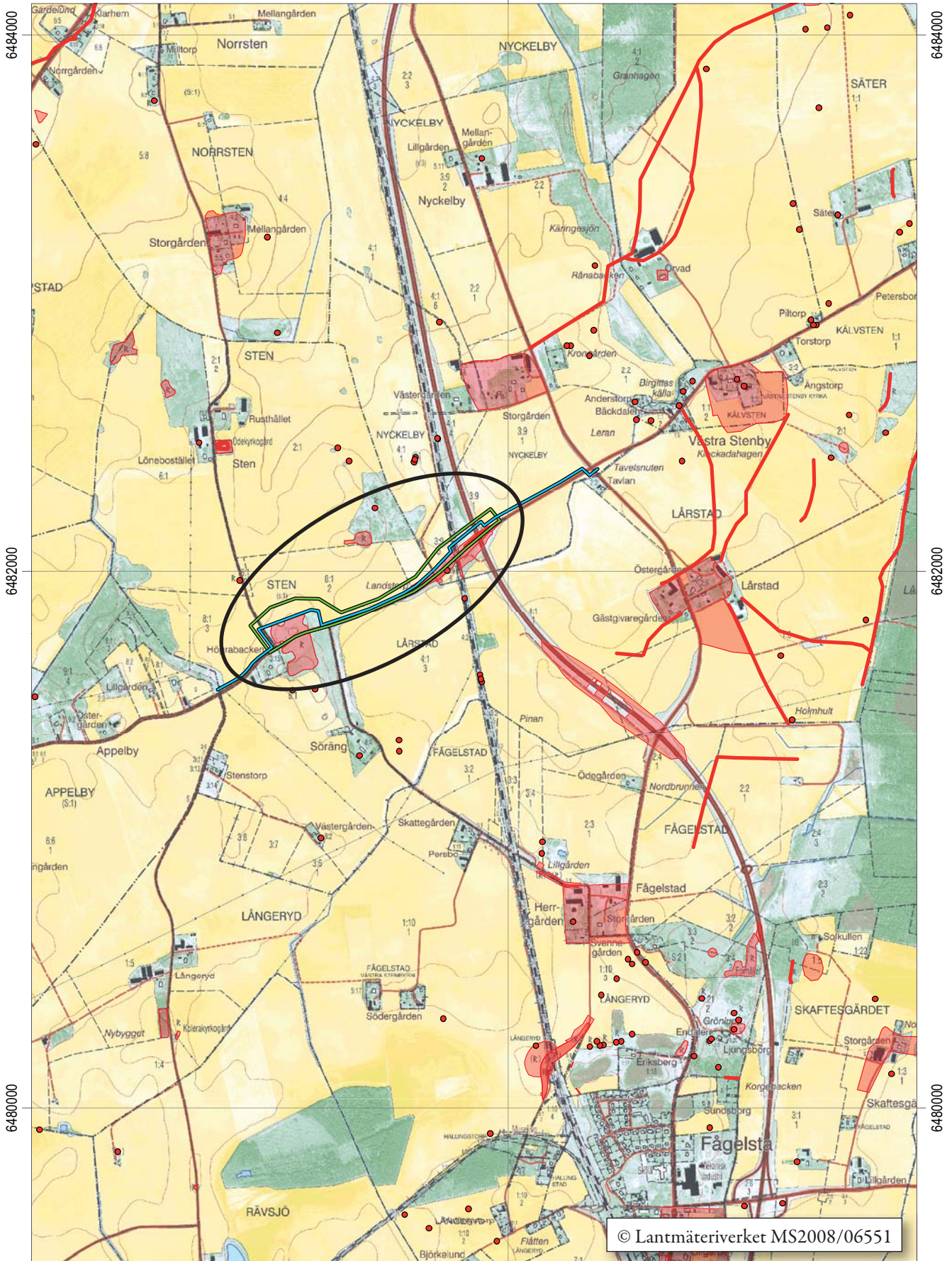
Box 232 • 581 02 Linköping • 013 - 23 03 00 • www.ostergotlandsmuseum.se

Sammanfattning

Östergötlands museum har under november månad 2019 utfört en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning på fastigheterna Nyckelby 3:9 och 4:1 samt Sten 2:1 och 8:1, Västra Stenby socken, Motala kommun, Östergötland. Schaktningsövervakningen genomfördes med anledning av förändringsarbete i det optiska fibernätet och att schaktningsarbete därför skulle komma att företas inom fornlämningsområdet för L2008:1964 (RAÄ Västra Stenby 21:1) samt L2008:22 (RAÄ 251) m fl. Strax norr om boplatsen påträffades ytterligare boplatslämningar i form av ett par mindre stolphål. I övrigt påträffades inget av arkeologiskt intresse.

Roger Lundgren
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur digitala Fastighetskartan med undersökningsområdet (grönt) och ledningssträckningen (blått) markerade. Skala 1:20 000.

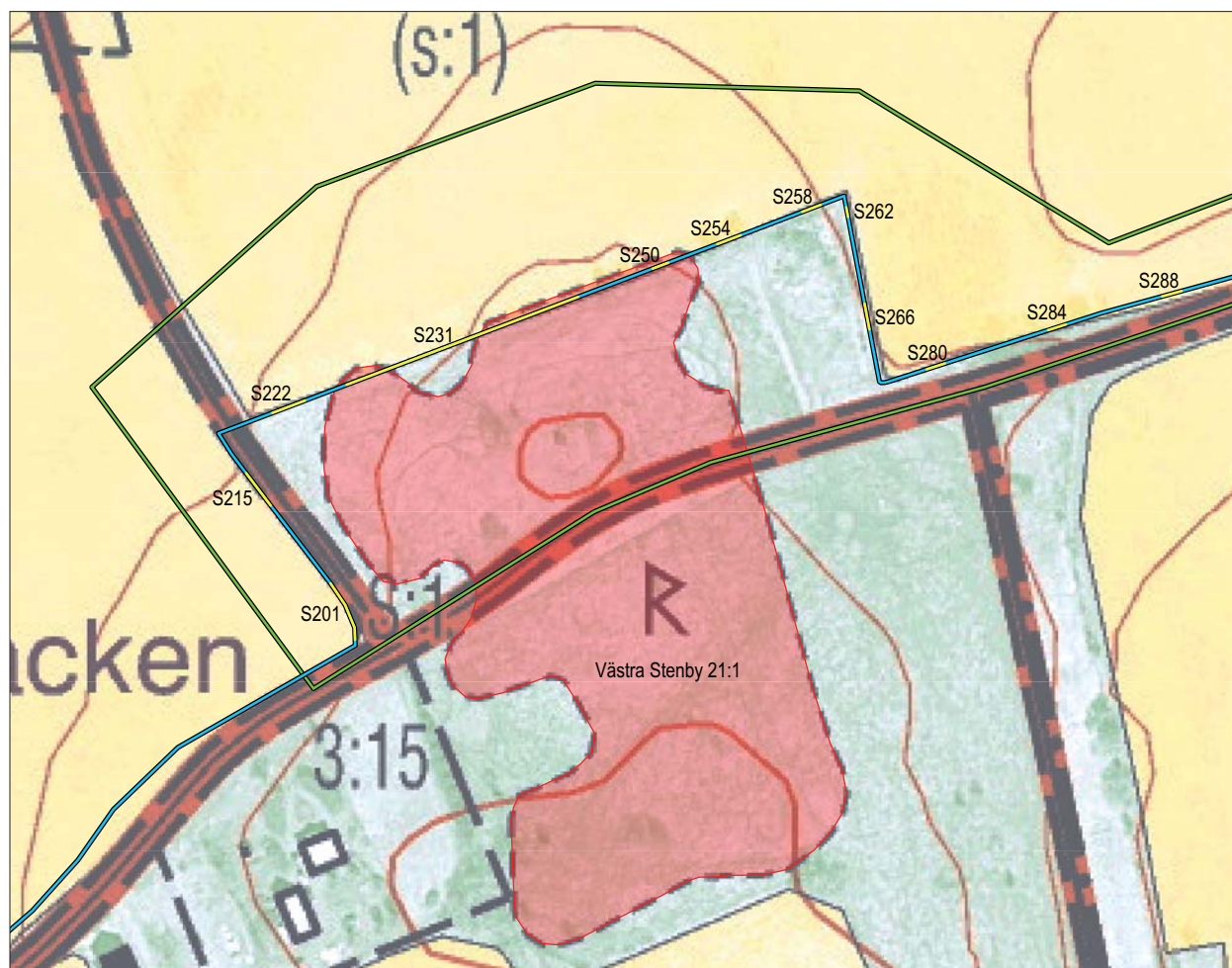
Inledning

Östergötlands museum utförde under senhösten 2019 en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning inom fastigheterna Nyckelby 3:9 och 4:1 samt Sten 2:1 och 8:1, Västra Stenby socken, Motala kommun, Östergötland. Undersökningen genomfördes med anledning av ombyggnad gällande fibernätet i området och att schaktningsarbete därför skulle komma att företas inom fornlämningsområdet för L2008:1964 (RAÄ Västra Stenby 21:1) samt L2008:22 (RAÄ 251) m.fl. Undersökningen utfördes efter beslut av Länsstyrelsen Östergötland. Arbetet beställdes av Länsstyrelsen Östergötland och för de uppkomna kostnaderna stod Peab Anläggning AB. Ansvarig för utredningen var antikvarie Roger Lundgren, som också svarar för denna rapport.

Antikvarisk bakgrund

Undersökningsområdet ligger ett par kilometer norr om Fågelsta samhälle, vilket är beläget ungefär halvvägs mellan Motala och Skänninge. Det omgivande landskapet ingår i den fullåkerbygd som upptar huvuddelen av det östgötska kambrosilurområdet. Fornlämningsbeståndet i närområdet är rikt och består huvudsakligen av gravfält, boplatslämningar samt by-/gårdstomter från historisk tid. Den bördiga marken har resulterat i att området brukats intensivt under modern tid vilket sannolikt medfört att en stor mängd fornlämningar brutits eller odlats bort och därmed inte längre är synliga ovan mark.

I västra delen av det aktuella undersökningsområdet finns ett registrerat gravfält benämnt Högrabacken (L2009:1964/Västra Stenby 21:1). I östra delen återfinns ett konglomerat av registrerade lämningar

Figur 3. Västra delen av ledningssträckningen vid RAÄ Västra Stenby 21:1. Skala 1:2 500.

bestående av ett boplatssområde (L2008:22/V Stenby 251), medeltida vägsträckningar (L2009:9948/V Stenby 250) samt läget för soldattorp, vilket är känt från häresekonomiska kartan 1868-77 (L2009:7796/V Stenby 200). I direkt anslutning söder om dessa finns ytterligare tre lämningar i form av ett grav-/ boplatssområde (L2009:9949/V Stenby 254), ytterligare en boplat (L2009:9930/V Stenby 246) samt slutligen läge för ett jordtorp (L2010:5933/V Stenby 125:1). Dessa tre ligger dock utanför undersökningsområdet och påverkas ej av det aktuella arbetsföretaget.

Gravfältet Högrabacken finns noterat på karta från 1701 och består enligt fornminnesregistret av 16 högar, 55 runda stensättningar och 1 treudd. Tidigare har det även funnits resta stenar på gravfältet och enligt storskifteskartan från 1782 beskrivs marken

som ”ärtebacke”. I samband med att betesmark precis söder om gravfältet omvandlats till plöjd åkermark har det enligt uppgift påträffats krukor med ben samt en grönstensyx (se L2009:2095/V Stenby 58:1). Vid en schaktningsövervakning 2017 påträffades en härd från folkvandringstid/vendeltid ca 50 m söder om gravfältet (Nyberg 2017).

Lämningarna vid östra delen av ledningssträckan har undersökts under åren 2003-2005 varvid en ansevärd mängd anläggningar påträffats. Bland annat påträffades stolphål från mellan-neolitikum, blandade boplatslämningar från övergången mellan yngre bronsålder och förromersk järnålder samt tre gravar från vendel- till vikingatid. För en mera ingående genomgång av resultaten från dessa undersökningar hänvisas med fördel till Larsson 2008.

Figur 4. Östra delen av ledningssträckningen vid RAÄ Västra Stenby 200, 250 och 251. Skala 1:2 500.

Syfte och metod

Den projekterade fiberkabeln skulle markförläggas genom kabelplöjning varför den arkeologiska undersökningen i form av schaktningsövervakning istället kom att genomföras som en sökschaktsgrävning med planskopforsedd grävmaskin. Längs den planerade ledningssträckningen grävdes sökschakt på valda platser där markytan skiktvis banades av ner till förmodad anläggningsnivå. Sökschakten och presumtiva anläggningar dokumenterades genom digital positionsbestämning, kortfattad beskrivning samt fotografering, där så bedömdes tillrädligt. Potentiella anläggningar grävdes igenom med handkraft och dokumenterades enligt gängse arkeologisk praxis. Inga fynd tillvaratogs vid utredningen.

Resultat

Sträckan som var aktuell för schaktningsövervakning uppgick totalt till 1 150 m. Längs 950 av dessa grävdes 21 sökschakt som tillsammans omfattade ca 250 löpmeter. Längs den resterade delen i undersökningsområdets östra del skulle fiberkabeln huvudsakligen markförläggas genom styrd borrhning eftersom kabeln här skulle passera såväl Riksväg 50 som stambanan 'Godsstråket genom Bergslagen'.

Vid undersökningen påträffades två mindre stolphål (A332 och A361) samt vad som möjligen skulle kunna tolkas som en stenfylld grop (A355). Sökschakten som anläggningarna påträffades i var förlagda ett tiotal meter norr om den befintliga boplatzens registrerade utbredning. På grund av avståndet samt att anläggningarnas karaktäristika var högst modesta kan de i skrivande stund inte kopplas samman med de befintliga lämningarna i mer än högst allmänna ordalag.

Vid Högrabacken grävdes sökschakt längs större delen av gravfältets norra perimeter med förmodade gravhögar på bara något fåtal meters avstånd. Detta till trots påträffades inga som helst spår av förstörda eller överplöjda gravar, eller andra kulturindikatorer.

På den idag obebyggda platsen för soldattorpet L2009:7796/V Stenby 200 påträffades ett par gropar (A310 och A315) med nergrävda raseringsmassor samt en skärva glaserat lergods från 1800- eller tidigt 1900-tal. Om raseringsmassorna kommer från torpet eller ej är oklart. Under tiden för 2003-2005 års undersökningar ska en annan byggnad ha varit befintlig på platsen.

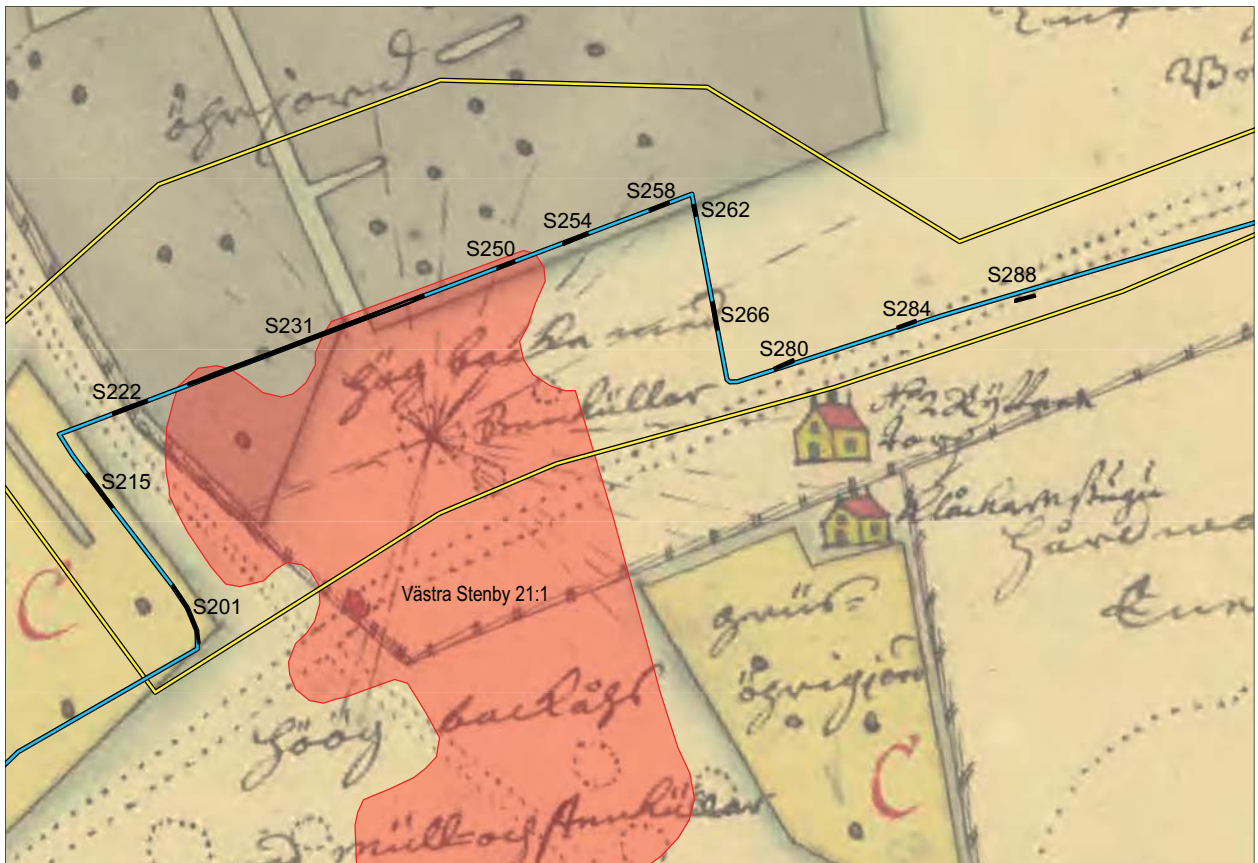
På östra sidan av Högrabacken finns enligt kartmaterial från 1701 respektive 1782 byggnader utritade längs landsvägen mot Vadstena. På karta från 1635 synes platsen obebyggd. I sökschakten på platsen påträffades dock inget av arkeologiskt intresse.

Figur 5. A355 i schakt S369. Foto Roger Lundgren, ÖM.

Figur 6. A361 i schakt S369. Foto Roger Lundgren, ÖM.

Figur 7. Utsnitt ur 1701 års Geometrisk avmätningsskarta med västra delen av ledningssträckningen vid RAÄ Västra Stenby 21:1. Skala 1:2 500.

Figur 8. Utsnitt ur 1782 års Storskifteskarta med västra delen av ledningssträckningen vid RAÄ Västra Stenby 21:1. Skala 1:2 500.

Referenser

Geometrisk avmätning från Västra Stenby sn 1635. Akt: D412-2:D5:1 Sten 1-6, Johan Larson, ur Lantmäteristyrelsens arkiv via <https://arkivsok.lantmateriet.se>.

Geometrisk avmätning från Västra Stenby sn 1701. Akt: D412-25:2 Sten nr 1-6, Gabriel Nilsson, ur Lantmäteristyrelsens arkiv via <https://arkivsok.lantmateriet.se>.

Larsson, L. 2008. *Fågelstapjektet: Fem arkeologiska undersökningar i västra Östergötlands slättbygd*. Riksantikvarieämbetet UV Öst rapport 2008:29. Linköping.

Nyberg, P. 2017. *Schaktningsövervakning vid Högrabacken*. Östergötlands museum rapport 2017:13. Linköping.

Storskifte från Västra Stenby sn 1782. Akt: D412-25:3 Sten 1-6, Mathias Wallberg, ur Lantmäteristyrelsens arkiv via <https://arkivsok.lantmateriet.se>.

Tekniska uppgifter

Fastighet Nyckelby 3:9 och 4:1 samt Sten 2:1 och 8:1
Socken/stad Västra Stenby
Kommun Motala
Län och landskap Östergötland

Fornlämningsnummer RAÄ Västra Stenby 21:1 (L2008:1964)
och 251 (L2008:22)

Digitala fastighetskartans blad 64F 8a SV
Koordinatsystem SWEREF 99 TM
Höjdsystem RH2000
Mätteknik RTK GNSS

Typ av undersökning Arkeologisk undersökning
i form av schaktningsövervakning

Länsstyrelsens dnr 431-12298-2019
Länsstyrelsens handläggare Tom Carlsson
ÖM dnr 307/19
ÖM projektnr 001346
ÖM Intrasisnr -

Beställare Länsstyrelsen Östergötland
Kostnadsansvarig Peab Anläggning AB

Projektledare Roger Lundgren
Personal -

Fältarbetstid 20 & 22 november 2019
Totalt undersöktes ca 250 löpmeter

Fynd -
Foto Digitala
Analyser -

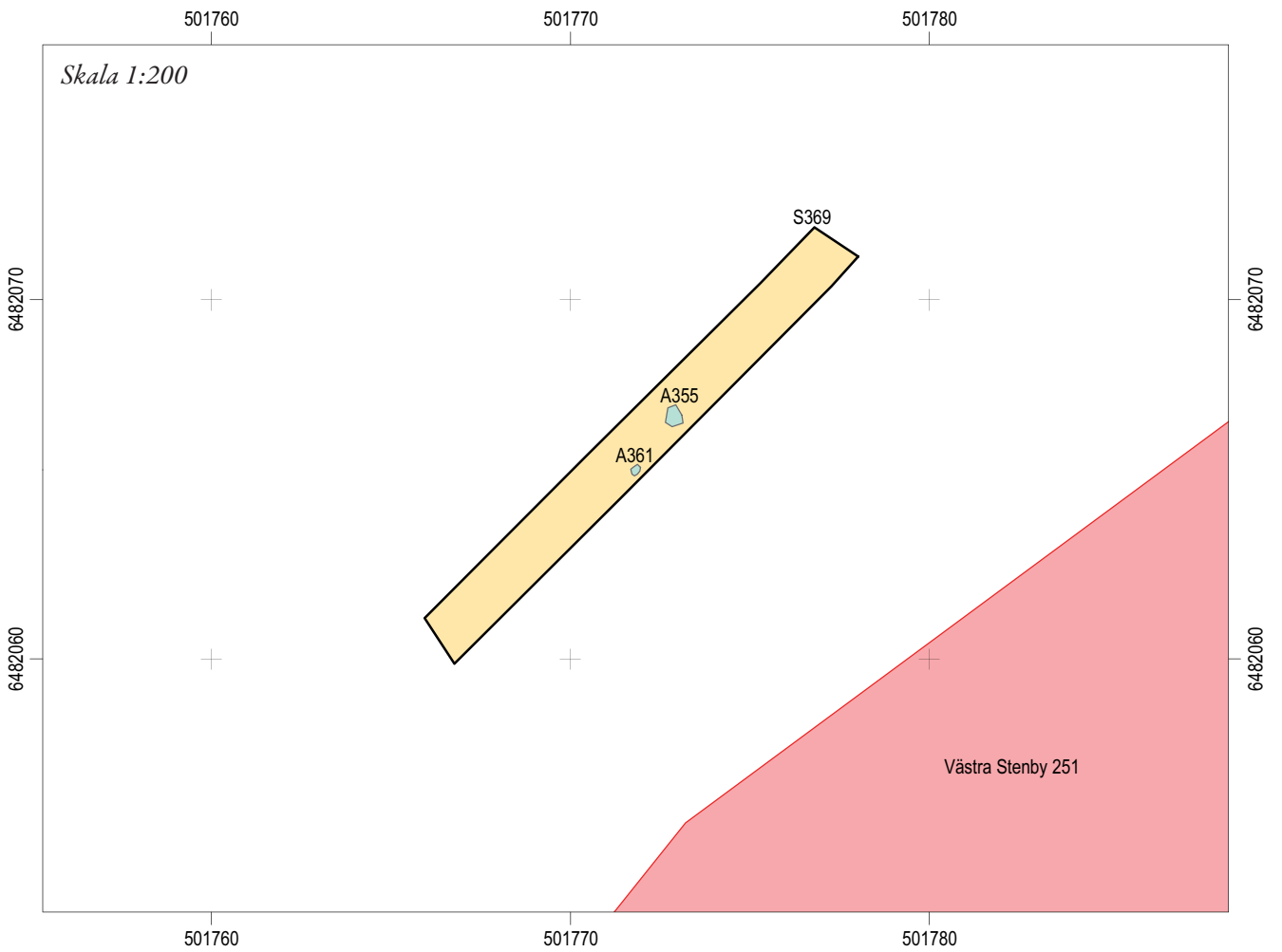
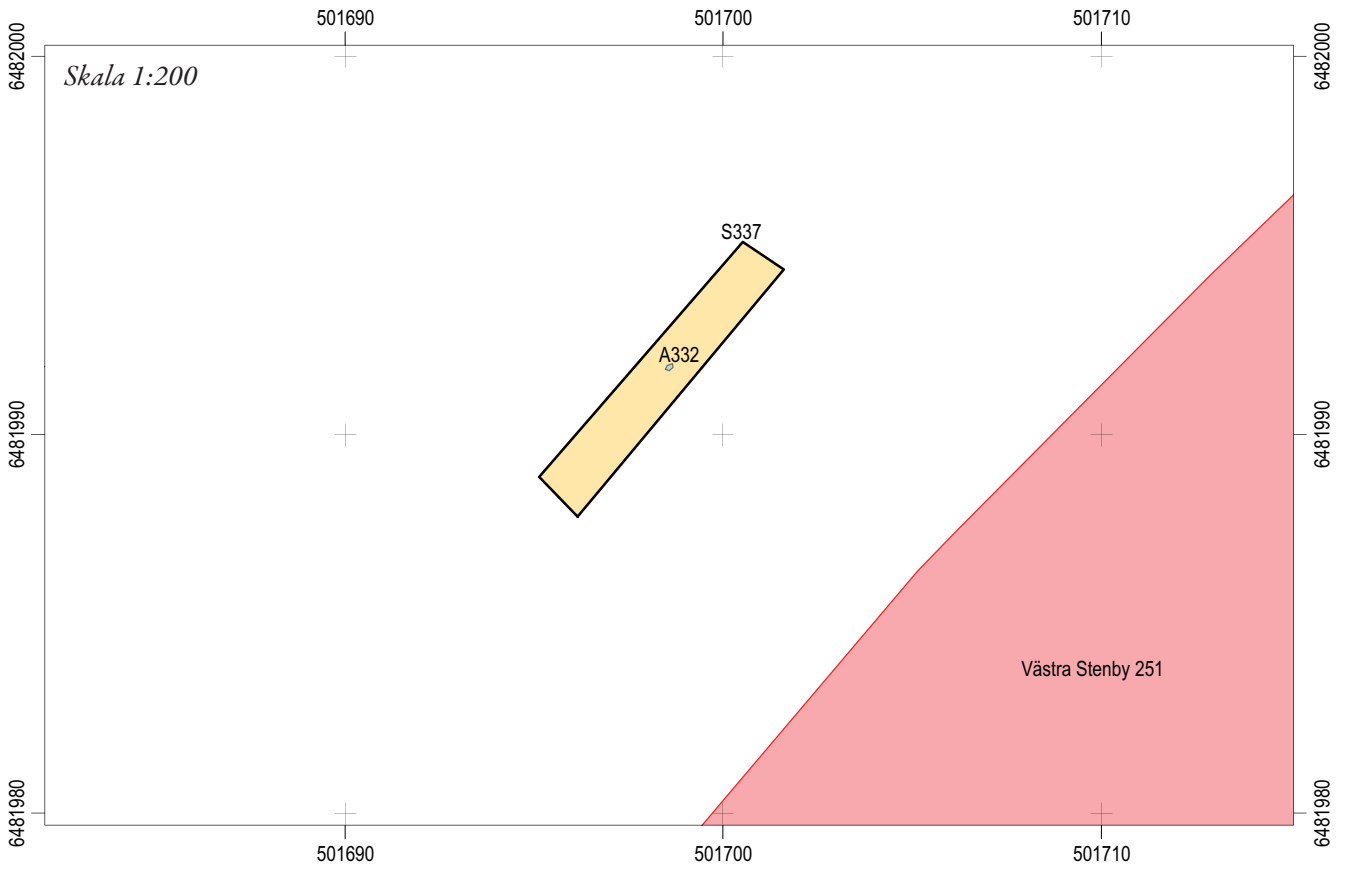
Grafik Roger Lundgren
Renritning -
Grafisk form Lasse Norr

Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands museum.

Ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriverket MS2008/06551
ISSN 1403-9273 Rapport 2019:71 © Östergötlands museum

Bilaga 1. Schaktbeskrivningar

Schakt	Längd	Bredd	Djup	Fyllning	Undergrund	Övrigt
S201	21,0	0,4	0,40-0,50	Gråbrun lerig silt, ngt sandig/grusigt	Brun siltig sand	Ursprunglig markhorisont troligen borta, inget av arkeologiskt intresse.
S215	13,7	0,6	0,35-0,40	Gråbrun lerig silt, ngt grusigt	Brun lerig silt	Inget av arkeologiskt intresse.
S222	12,0	0,6	0,30-0,40	Gråbrun silt, ngt sandig	Brun siltig lera	Inget av arkeologiskt intresse.
S231	83,0	0,6	0,30-0,60	Gråbrun silt, ställvis sandigare/grusigare, enstaka sten 0,10-0,20, på krön mer sten 0,10-0,35	V om krön brun lerig silt, vid krön grå silt med rikligt morängrus/sten, ö om krön markant mindre sten	Krönläge, inget av arkeologiskt intresse.
S250	6,0	0,6	0,25-0,30	Gråbrun sandig silt	Brunbeige siltig sand	Inget av arkeologiskt intresse.
S254	8,7	0,6	0,40-0,55	Gråbrun sandig silt, enstaka moränsten 0,10-0,20	Gulbrun sand, ställvis grått grus	Inget av arkeologiskt intresse.
S258	6,5	0,6	0,30-0,40	Gråbrun sandig silt	Gulbrun siltig sand	Inget av arkeologiskt intresse.
S262	3,7	0,6	0,20-0,30	Gråbrun sandig silt	Gulbrun siltig sand	Inget av arkeologiskt intresse.
S266	9,0	0,6	0,20-0,30	Gråbrun sandig silt	Gråbrun grusig sand m moränsten 0,05-0,15	Inget av arkeologiskt intresse.
S280	6,7	0,6	0,35-0,45	Gråbrun sandig silt, enstaka moränsten 0,10	Brun siltig sand enstaka moränsten 0,10	Inget av arkeologiskt intresse.
S284	6,2	0,6	0,25-0,35	Gråbrun sandig silt, enstaka moränsten 0,05-0,15	Brun siltig sand måttligt moränsten 0,05-0,15	Inget av arkeologiskt intresse.
S288	6,8	0,6	0,40-0,50	Gråbrun sandig silt, enstaka moränsten 0,05-0,15	Brun siltig sand enstaka moränsten 0,05-0,1	Inget av arkeologiskt intresse.
S292	5,5	1,6	0,40-0,45	Gråbrun lerig silt	Gulbrun lerig silt, enstaka sten 0,10	Inget av arkeologiskt intresse
S296	6,2	1,6	0,40-0,50	Gråbrun lerig silt	Gulbrun lerig silt, enstaka sten 0,10 + enstaka sten 0,30	Inget av arkeologiskt intresse
S300	7,2	1,6	0,50-0,55	Gråbrun sandig silt	Gulbrun silt, ngt lerig/sandig	Inget av arkeologiskt intresse.
S304	9,8	1,6	0,35-0,45	Gråbrun sandig silt	Gulbrun silt, ngt sandig	Trol. omrörda massor, raseringsbråte mot botten, inget av arkeologiskt intresse
S328	6,5	1,6	0,50-0,55	Gråbrun sandig silt	Gulgrå sandig silt	Dike i Ö-V riktning. Inget av arkeologiskt intresse.
S337	8,5	1,6	0,80-1,00	Gråbrun sandig silt	Gulbrun siltig sand	Påfört lager av matjord, stolphål A332
S347	6,4	1,6	0,54-0,50	Gråbrun siltig sand	Gulbrun sandig silt	Dike i NNV-SSÖ riktning. Inget av arkeologiskt intresse.
S351	5,7	1,6	0,40-0,55	Gråbrun sandig silt, i Ö del måttligt med sten ca 0,10	Gulbrun sandig silt i V och Ö del, rödaktig lera i mitten	Inget av arkeologiskt intresse
S369	16,0	1,6	0,30-0,50	Gråbrun sandig silt	Gulbrun sandig silt	A355 grop? samt A361 stolphål

Bilaga 2. Anläggningsbeskrivningar

A332 Stenskott stolphål

Storlek och form i plan: \varnothing 0,20, rund.

Form i profil/djup: 0,08, rundad.

Fyllning: grå siltig sand, 2 skoningsstenar 0,15 resp 0,06.

Övrigt: mindre stolpe eller stängsel.

A355 Grop?

Storlek och form i plan: \varnothing 0,65, rund.

Form i profil/djup: 0,10, flackt rundad.

Fyllning: dominerande/rikligt med sten (natur/morän?),

ställvis röd lera samt brun silt. Enstaka spår av kol.

Övrigt: vag och diffus, svårtolkad, naturligt ursprung kan ej uteslutas.

A361 Stolphål

Storlek och form i plan: 0,28x0,25, lätt oval.

Form i profil/djup: 0,11, rundad.

Fyllning: grå lätt sandig silt, enstaka kol.

Övrigt: -

Östergötlands museum har under november månad 2019 utfört en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning på fastigheterna Nyckelby 3:9 och 4:1 samt Sten 2:1 och 8:1, Västra Stenby socken, Motala kommun, Östergötland. Schaktningsövervakningen genomfördes med anledning av förändringsarbete i det optiska fibernätet och att schaktningsarbete därför skulle komma att företas inom fornlämningsområdet för L2008:1964 (RAÄ Västra Stenby 21:1) samt L2008:22 (RAÄ 251) m fl. Strax norr om boplatsen påträffades ytterligare boplatslämningar i form av ett par mindre stolphål. I övrigt påträffades inget av arkeologiskt intresse.

ISSN 1403-9273

Rapport 2019:71